

🌀 Translatiivi eli tulento

aütöro Juha Metsäkallas · publikigita 2019-03-21

Vietän aivan liian paljon aikaa [Lernun foorumeilla](#), joissa sitten tulen kirjoittaneeksi yhtä sun toista. Usein toistuva teema siellä on, onko jotain, jota esperantossa pitäisi muuttaa. [Määräisestä artikkelista](#) ja [sössöistä](#) olen jo kirjoittanut, mutta huomasin, että viime aikoina olen toistuvasti kirjoittanut partitiivista ja translatiivista. Tässä artikkelissa käsittelen jälkimmäistä.

Translatiivi, tulento eli yleinen tulosija on kätevä sijamuoto. Yleensä sillä ilmaistaan jonkin muuttumista joksikin. Sen parina esiintyy usein **essiivi** eli yleinen olosija, joka ilmaisee jonkinlaisena olemista. Suomessa translatiivin päätte on **-ksi** tai omistusliitteen edellä **-kse-**. Essiiviä osoittava päätte on **-na** tai **-nä** vokaalisoinnun mukaan.

Lasi meni säpäle**iksi**, joten se on nyt säpäle**inä**.

Saat tämän tuohisormuksen lahja**ksi**. Onhan se lahja**na**...

Miriam haluaa poliisi**iksi**. Poliisi**na** hän voi joutua...

Translatiivivia käytetään suomessa ilmaisemaan myös

- paikkaa, jonka suuntaan liikutaan, usein paikkaa ei saavuteta tai se on epämääräinen
Tule luokseni!
Melu kuului kauaksi.
- aikaa, joka muodostaa jonkinlaisen rajan
Jätetään asia toistaiseksi. (asiaan palataan jonain toisena ajankohtana)
Tämän on oltava valmiina perjantaiksi. (valmis viimeistään perjantaina)
Tuletko jouluksi kotiin? (Olethan jouluna kotona)
- tapaa
Ole ihmisiksi!
En osaa sanoa tätä ruotsiksi.
- suhdetta
Hän on pieni ikäisekseen. (ottaen huomioon hänen ikänsä)
Näin varhaiseksi tällä on paljon porukkaa. (ottaen huomioon kuinka varhainen hetki on)

Koska suomen infinitiivit ja partisiipit taipuvat sijamuodoissa, translatiivi voidaan muodostaa myös näissä muodoissa olevista verbeistä. Tällöin on usein kyseessä **lauseenvastike**.

- Tulee, jos on tullakseen.
- Tulin tavatakseni sinut.
- Tietääkseni...
- Luullaksemme...
- Odotan häntä tulevaksi.

- Taisit tulla puhuneeksi sivu suusi.
- Siinä tuli tehdyksi melkoinen moka.

Rajoitun kuitenkin tässä tuohon yleiseen merkitykseen, joksikin tulemiseen.

Esperantossa essiivi eli jonakin oleminen ilmaistaa sanan "kiel" avulla.

Presidenttinä Niinistöllä oli oikeus nimittää...

Kiel prezidonto Niinistö rajtis nonumi...

Ketä nimitettiin on tietysti nimittää-verbin objekti, joka sekä suomeksi että esperantoksi ilmaistaa akkusatiivin avulla. Tosin suomen akkusatiivi ei tässä tapauksessa eroa nominatiivista, mutta tällä ei ole merkitystä.

Presidenttinä Niinistöllä oli oikeus nimittää prikaatinkenraali Pasi Jokinen...

Kiel prezidonto Niinistö rajtis nonumi brigadan generalon Pasi Jokinen...

Jos kerran jonakin oleminen ilmaistaa esperantoksi "kiel + nominativo" ja akkusatiivia käytetään yleisesti ilmaisemaan liikettä (vrt. *hejme, hejmen*), loogisesti™ olettaen "kiel + akuzativo" ilmaisee joksikin tulemista eli translatiivia.

Presidenttinä Niinistöllä oli oikeus nimittää prikaatinkenraali Pasi Jokinen ilmavoimien uudeksi komentajaksi.

Kiel prezidonto Niinistö rajtis nonumi brigadan generalon Pasi Jokinen kiel novan komandanton de la aerarmeo.

Hyvä, "kiel + akuzativo" ilmaisee siis translatiivin... paitsi asia ei tietenkään voi olla näin helppoa tai loogista. Otetaan nimittäin toinen esimerkki.

Mi farbis la muron blanka.

Maalasin seinän valkoiseksi.

Hetkinen! Mihin jäi "kiel + akuzativo"? Virke täytyy ymmärtää seuraavasti. Adjektiivina *blanka* on seinän kuvaus, *priskribo*. Koska verbi *farbi* sisältää muutoksen, kuvauksen täytyy tarkoittaa muutoksen lopputilaa eli valkoiseksi muuttumista ?

Entäs tämä?

Ri varmigis la metalon ĝis fandiĝo.

Katsotaanpa. PIV:n mukaan sananjuuri *fand/* on verbiluonteinen, ts. perusmerkitys on *fandi* : sulattaa (lunta, metallia). Pääte *-iĝi* vaihtaa merkityksen kohdistumaan itseensä ("tulla joksikin"), *fandiĝi* : tulla sulaneeksi, sulaa (*La metalo fandiĝis* : Metallin suli). Vaikka tuosta muodostetaan substantiivi *-iĝo* ("joksikin tuleminen"), verbiluonne pysyy sanassa. Joko arvaatte? Vielä yksi vihje. Koska virke sisältää tekijän (*ri*, hän), kyseessä on aktiivi, joten <rummun pärinää>... suomeksi kyseessä on tietysti aktiivin VA-partisiipin yksikön translatiivimuoto verbistä sulaa!

Hän kuumensi metallin sulavaksi.

Näin ollen vaikka jätetään pois translatiivin paikkaa, aikaa, tapaa tai suhdetta kuvaavat

poikkeavat käyttötavat ja pidäydytään tiukasti perusmerkityksessä, tulla tai muuttua joksikin, translatiivi ilmaistaan esperantoksi kaikki muuta kuin kätevästi yhdellä tavalla.

- *kiel* + *akuzativo*, jos lopputulos on substantiivi (komentajaksi)
- *nominativo*, jos lopputulos on adjektiivi (valkoiseksi)
- *ĝis* + *nominativo*, jos lopputulos on suomeksi [infiniittimuotoinen](#) verbi (sulavaksi)

Loogistako? Ehdottomasti!

La origina artikolo estas publikigita 2019-03-21 en la retejo **Finna bablejo** kun rubriko "[Translatiivi eli tulento](#)". Ĉi tiu PDF-versio estas aŭtomate kreita 2021-12-12. Vidu ankaŭ la aliajn afiŝojn de tipo [artikoloj](#), [finnalingvaj](#).